AHMED BİN İSHÂK ET-TENÛHÎ

Hanefî fıkıh, hadîs ve edebiyat âlimlerinden. İsmi, Ahmed bin İshâk bin Behlûl bin Hassan bin Sinân et-Tenûhî'dir. Künyesi, Ebû Ca'ferî'dir. 231 (m. 845) senesi Muharrem ayında Enbâr'da doğdu. Medînet-ül-Mensûr'da 20 sene kadılık (hâkimlik) yaptı. 318 (m. 930) yılında bu vazîfesinden ayrıldı ve aynı sene Bağdâd'da vefât etti. Hadîs ve fıkıh başta olmak

üzere, birçok ilimlerde derin bir âlim olan Ahmed bin İshâk, önce babası İshâk bin Behlûl'den ilim öğrendi. İbrâhîm bin Sa'îd el-Cevherî, Ebû Sa'îd el-Eşec, Ebû Hâşim er-Rifâî, Sa'îd bin Yahyâ el-Emevî, Abdurrahmân bin Yûnus ve daha pek çok âlimden ilim tahsil edip, hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundu. Kendisinden de, Ebû Hasen el-Cerrâhî, Muhammed bin İsmail el-Verrâk, Ebû Hasen Dâre Kutnî, Ebû Hafs İbni Şâhîn ve daha birçok âlim ilim alıp, hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundu. Çok hadîs-i şerîf ezberledi. Sika (güvenilir), sağlam, zabtı kuvvetli bir râvi idi. Hanefî mezhebi âlimlerinin ictihâdlarını iyi öğrendi. Hanefî mezhebi müctehidlerirden oldu. Nahiv, lügat ilimlerinde âlim olan Ahmed bin İshâk et-Tenûhî Kûfeli nahivcilerin görüşünde idi. Nahiv ilmine âit bir de eseri vardır. Eski Arab edebiyatındaki şiirleri ezbere bilirdi. Aynı zamanda iyi Bir şâir olup, çok şiirleri vardı. Hitâbeti çok güzeldi. En uygun kelimeleri seçer, çok açık konuşurdu. Yazışmalarında çok fasîh (açık) bir ifâde kullanırdı. Konuşmaları gayet belîğ olup, az sözle yüksek ma'nâları beyân ederdi.

Takvâ ve vera' sahibiydi. Haramlardan ve şüphelilerden çok sakınırdı. Kendisine sorulan mes'eleler hakkında hüküm verirken çok adâletliydi. Halife Muvaffak-billah tarafından Enbâr şehrine kadı (hâkim) ta'yin edildi. Âdil hükümleriyle, dîne ve insanlara çok hizmet etti. Bu vazîfeden ayrıldıktan sonra tekrar kadı ta'yin edildi. Halife Mu'tedad-billah da kadılık vazîfesi verdi. Halife Muktefî zamanında, kadılık vazîfesinden ayrıldı. Daha sonra tekrar Medînet-ül-Mensûr'a kadı ta'yin edildi. Bundan başka şehir ve kasabalarda da kadılık yaptı. Verdiği âdil hükümlerle insanların huzûr içinde yaşamalarına vesîle oldu.

Ebû Ca'ferî Tenûhî'den, Behlûl bin İshâk, Kâdı Ahmed bin İshâk ve oğlu Muhammed, Kâdı Dâvûd bin Heysem bin İshâk, Ebû Bekr Yûsuf bin Ya'kûb gibi birçok âlim ilim öğrenip, hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundu. Yetiştirdiği kıymetli âlimler yanında, pek çok kitap da yazdı. Bunlardan ba'zıları şanlardır:

Kitâb-ün-nâsıh vel-mensûh, Kitâb-üd-duâ, Edeb-ül-kâdı alâ mezhebi Ebî Hanîfe, Kitâb-ün-nahvi alâ mezâhib-il-Kûfîyyûn.

---

1) Târîh-i Bağdâd cild-4, sh. 30

2) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 276

3) Mu'cem-ül-müellifîn cild-1, sh. 160

4) Keşf-üz-zünûn sh. 46, 457, 1920